Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis

2009-12-23, bylos Nr. A-822-1536-09

Teismas: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
Dokumentas: Nutartis
Data: 2009-12-23
Bylos Nr.: A-822-1536-09
Bylos rūšis: administracinė byla

Administracinė byla Nr. A822-1536/2009
Procesinio sprendimo kategorija 38 (S)

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS
NUTARTIS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU
2009 m. gruodžio 23 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Anatolijaus Baranovo (kolegijos pirmininkas), Dainiaus Raižio ir Skirgailės Žalimienės (pranešėja),

sekretoriaujant Lilijai Andrijauskaitei,
dalyvaujant pareiškėjo atstovui Justui Čiomanui, atsakovo atstovei Julianai Ostrouch,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir trečiojo suinteresuoto asmens R. Ž. apeliacinius skundus dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2008 m. spalio 19 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo Lietuvos notarų rūmų skundą atsakovei Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai dėl sprendimo panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus (tretysis suinteresuotas asmuo R. Ž.).

Aprašomoji dalis

Teisėjų kolegija nustatė:

I.

pareiškėjas Lietuvos notarų rūmai (toliau – ir pareiškėjas) su skundu (b. l. 4 – 11) kreipėsi į teismą, prašydamas panaikinti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. rugsėjo 1 d. sprendimą Nr. (1.16.)-7R-7493 neatleisti Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž.; įpareigoti atsakovą Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją (toliau – ir atsakovas) įforminti teisingumo ministro įsakymu notaro R. Ž. įgaliojimų pasibaigimą, vadovaujantis LR notariato įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 7 punktu (netinka eiti pareigas pagal atestavimo rezultatus); priteisti iš atstovo žyminį mokestį.

Pareiškėjas nurodė, kad 2008-01-21 notarų atestacijos komisija atliko Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. eilinę atestaciją, kuri buvo vykdoma praėjus vieneriems metams nuo notaro darbo pradžios. Notarų atestacijos komisija priėmė 2008-01-21 nutarimą Nr. 18 „Dėl Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. eilinės atestacijos“ (toliau – 2008-01-21 notarų atestacijos komisijos nutarimas), kuriame nurodyta, kad notaras R. Ž. tinka eiti notaro pareigas su sąlyga, kad pašalins notarų atestacijos komisijos nurodytus darbo ir profesinės etikos trūkumus, ir paskyrė notaro pakartotinį atestavimą. 2008-01-21 notarų atestacijos

komisijos nutarimas nebuvo skundžiamas. 2008-03-31 atsakovas atliko notaro R. Ž. veiklos eilinį patikrinimą ir surašė aktą, kuriame buvo konstatuoti notaro R. Ž. veiklos trūkumai ir duoti privalomi nurodymai juos pašalinti. 2008-07-15 buvo atliktas notaro R. Ž. veiklos patikrinimas, siekiant įvertinti jo veiklą prieš pakartotinę atestaciją. 2008-07-21 notarų atestacijos komisija priėmė nutarimą Nr. 44 „Dėl Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. pakartotinės eilinės atestacijos“ (toliau – 2008-07-21 notarų atestacijos komisijos nutarimas), kuriame konstatuota, kad notaro R. Ž. biuro patalpos neatitinka teisės aktuose nustatytų reikalavimų, notaras nėra sutvarkęs notaro profesinėje veikloje sudarytų ir gautų dokumentų, jis buvo neatidus ir nerūpestingas atlikdamas notarinius veiksmus ir vykdydamas veiklą, pažeidė Civilinio kodekso, Notariato įstatymo bei kitų teisės aktų, nustatančių reikalavimus atliekant notarinius veiksmus, nuostatas, neįvykdė notarui nustatytų įsipareigojimų ištaisyti jo veiklos trūkumus. Remdamasi nustatytomis aplinkybėmis, notarų atestacinė komisija priėmė sprendimą, kad notaras R. Ž. netinka eiti notaro pareigų. 2008-07-30 notaras pateikė Lietuvos notarų rūmų prezidiumui skundą dėl 2008-07-21 notarų atestacijos komisijos nutarimo, kuriame prašė šį nutarimą panaikinti. 2008-08-06 Lietuvos notarų rūmų prezidiumas priėmė nutarimą Nr. 3 „Dėl Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. skundo“ (toliau – 2008-08-06 Notarų rūmų prezidiumo nutarimas), kuriuo atmetė notaro skundą ir paliko galioti 2008-07-21 notarų atestacijos komisijos nutarimą. 2008-08-06 notarų rūmų prezidiumo nutarimą notaras apskundė teisingumo ministrui.

Pareiškėjo manymu, 2008-09-01 sprendimas, kuriuo teisingumo ministras nusprendė neatleisti notaro, priimtas pažeidžiant LR notariato įstatymo 4 straipsnio 2 dalį ir 23 straipsnio 1 dalies 7 punktą ir 2 dalį. Pareiškėjas pažymėjo, kad LR notariato įstatymo 6 straipsnis nustato, kad notarų atestavimą vykdo Notarų rūmai. Įstatymas aiškiai nustato, kad notarų atestacija yra notarų savivaldai priskirta funkcija. Lietuvos notarų rūmų statuto, patvirtinto teisingumo ministro 2008-01-03 įsakymu Nr. R-3, 8 straipsnio 1 dalies 11 punkte nustatyta, kad Notarų rūmai, įgyvendindami jiems pavestus uždavinius, atestuoja notarus.

Pareiškėjas nurodė, kad pagal Notarų atestavimo nuostatų, patvirtintų teisingumo ministro 1999-05-11 įsakymu Nr. 122 (toliau – Notarų atestavimo nuostatai), 5 punktą notarų atestaciją vykdo ir organizuoja Notarų rūmų prezidiumo nutarimu sudaryta notarų atestacijos komisija. Notarų atestacijos komisija priima sprendimus dėl konkretaus notaro atestavimo ar neatestavimo. Teisingumo ministrui nėra suteikti įgaliojimai atestuoti ar neatestuoti notarų, taip pat jis neturi teisės vertinti Notarų rūmų sprendimų dėl notarų atestacijos. Galutinį sprendimą dėl notaro atestavimo pagal Notariato įstatymą priima Notarų rūmai. Teisės aktai nesuteikia teisingumo ministrui teisės panaikinti Notarų rūmų prezidiumo ar notarų atestacijos komisijos sprendimų. Pagal LR notariato įstatymo 11 straipsnio 3 dalį teisingumo ministras, manydamas, kad Notarų rūmų nutarimai ar sprendimai neatitinka Lietuvos Respublikos įstatymų, gali pateikti skundą Vilniaus apygardos teismui dėl tų nutarimų ar sprendimų panaikinimo.

Pareiškėjas pažymėjo, kad nei 2008-07-21 notarų atestacijos komisijos nutarimas, nei 2008-08-06 Notarų rūmų prezidiumo nutarimai nėra panaikinti ir yra galiojantys, t. y. teisės aktų nustatyta tvarka yra priimtas sprendimas neatestuoti notaro R. Ž.. Šiuo metu galioja teisės aktų nustatyta tvarka priimtas sprendimas (2008-07-21 notarų atestacijos komisijos nutarimas), kad pagal atestacijos rezultatus notaras R. Ž. netinka eiti notaro pareigų.

Pareiškėjas taip pat pažymėjo, kad pagal LR notariato įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 7 punktą notaro įgaliojimai pasibaigia, kai jis netinka eiti pareigų pagal atestavimo rezultatus. Pagal LR notariato įstatymą notaro įgaliojimai pasibaigia įvykus šio įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems juridiniams faktams, t. y. vien ta aplinkybė, kad teisės aktų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad notaras netinka eiti pareigų pagal atestavimo rezultatus, lemia tokio notaro įgaliojimų pasibaigimą. Pagal LR notariato įstatymo 23 straipsnio 2 dalį teisingumo ministras tik privalo įforminti notarų įgaliojimų pasibaigimą, priimdamas įsakymą. Ne teisingumo ministro sprendimas, o notaro neatestavimas lemia notaro įgaliojimų pasibaigimą. Gavęs Notarų rūmų sprendimą neatestuoti notaro R. Ž., kuriuo jis pripažintas netinkamu eiti notaro pareigas, teisingumo ministras pagal Notariato įstatymą

privalėjo įforminti šio notaro įgaliojimų pasibaigimą, priimdamas atitinkamą įsakymą. Įstatymas nesuteikia teisės teisingumo ministrui atsisakyti įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą.

Pareiškėjas pažymėjo, kad nesutikdamas su Notarų rūmų sprendimu, teisingumo ministras pagal LR notariato įstatymo 11 straipsnio 3 dalį galėjo per 1 mėnesį apskųsti šį sprendimą Vilniaus apygardos teismui, bet ne atsisakyti įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą, kaip to reikalauja įstatymas. Pareiškėjo manymu, sprendimas priimtas pažeidžiant LR viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 ir 4 punktus ir 6 straipsnio 3 dalį. Pareiškėjas pažymėjo, kad atsakovės vykdoma notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinė priežiūra (LR notariato įstatymo 7 straipsnis) nesuteikia teisės teisingumo ministrui kištis į notarų atestaciją.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad pagal LR notariato įstatymo 7 straipsnio 4 dalį atsakovo teisės, atliekant notarų savivaldos institucijų (šiuo atveju notarų atestacijos komisijos ir Notarų rūmų prezidiumo veiklos, atestuojant notarus) priežiūrą, turi būti įgyvendinamos LR notariato įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka, t. y. teisingumo ministras, nesutikdamas su notarų savivaldos institucijų sprendimais, turi juos ginčyti Vilniaus apygardos teisme. Be to, teisingumo ministras neturi teisės vertinti, ar Notarų rūmai pagrįstai nurodė, kad notaras, atlikdamas notarinius veiksmus, pažeidė teisės aktų reikalavimus, nes į notarų veiklos priežiūrą, kurią atlieka teisingumo ministras, neįeina notarų atliekamų veiksmų teisėtumo kontrolė (LR notariato įstatymo 7 straipsnio 2 d.).

Pareiškėjas pažymėjo, kad LR viešojo administravimo įstatymo 6 straipsnio 3 dalis nustato, kad individualiuosius administracinius aktus turi teisę priimti tik viešojo administravimo subjektai, remdamiesi įstatymų nustatytais įgaliojimais. Nuostata „remdamiesi įstatymų numatytais įgaliojimais“ suponuoja draudimą subjektui priimti individualųjį administracinį aktą, jeigu tokia teisė jam nesuteikta įstatymu.

Atsakovas su pareiškėjo skundu nesutiko ir prašė jį atmesti. Atsiliepime (b. l. 96–101) nurodė, kad LR administracinių bylų teisenos įstatyme yra nurodyti konkretūs atvejai, kada ginčas (skundas) nagrinėjamas teismine tvarka, t. y. tai asmens pažeistas interesas ar pažeista teisė. Atsakovas rėmėsi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika ir padarė išvadą, kad asmuo į administracinį teismą turi teisę kreiptis tik dėl jam teisines pasekmes sukeliančių individualiųjų teisės aktų, priimtų viešojo administravimo srityje.

Atsakovas paaiškino, kad skundžiamas sprendimas priimtas išnagrinėjus notaro R. Ž. skundą, jis skirtas konkrečiam subjektui, todėl ir teisines pasekmes gali sukelti tik notarui, o ne pareiškėjui. Taigi skundžiamas sprendimas negali pažeisti pareiškėjo teisių ar teisėtų interesų, kadangi jis priimtas ne jo atžvilgiu. Atsakovė paaiškino, kad skundžiamame sprendime nėra išreiškiama Teisingumo ministerijos valia pareiškėjui, kaip notarų savivaldos organui, todėl jam ir nesukelia jokių teisinių pasekmių.

Atsakovas nurodė, kad sprendimą dėl to, ar po atestacijos notaras tinka eiti pareigas, priima notarų atestavimo komisija, kurios nutarimas per dešimt darbo dienų nuo jo paskelbimo skundžiamas Notarų rūmų prezidiumui, o Notarų rūmų prezidiumo nutarimas per 5 darbo dienas skundžiamas teisingumo ministrui. Šiuo atveju skundžiamas sprendimas buvo priimtas laikantis LR notariato įstatyme ir Notarų atestavimo nuostatų nustatytų reikalavimų bei viešojo administravimo nuostatų. Pagal notarų atestacinės komisijos nutarimą Nr. 18, notarų atestacinės komisijos nutarimą Nr. 44 ir Prezidiumo nutarimą Nr. 3, tiek per eilinę, tiek per pakartotinę eilinę atestaciją notarui R. Ž. buvo užduodami ne jo profesines žinias tikrinantys klausimai, susiję su notaro profesine praktine veikla ir teorinėmis žiniomis, o buvo keliami Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro atitikties teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 1R-119 patvirtintiems reikalavimams, keliamiems notarų biurams ir notarų darbo laikui, klausimai. Taip pat per atestacijas buvo sprendžiami notaro Lietuvos notarų rūmų nario mokesčio nesumokėjimo ir nedalyvavimo Lietuvos notarų rūmų narių susirinkime klausimai, todėl atsakovė mano, kad per atestacijas buvo tikrinama ne notaro kvalifikacija ir jo asmeninės savybės, pareigingumas ir sąžiningumas, o klausimai, susiję su galimais jo profesinės veiklos pažeidimais, kurie pagal Notarų atestavimo nuostatus nepatenka į notarų atestacijos komisijos tyrimo ribas.

Atsakovas pažymėjo, kad nors Notarų atestavimo nuostatuose įtvirtinti tik patys svarbiausi reikalavimai, nesiekiant detaliai reglamentuoti visų procedūrų, notarų atestacijos komisijai yra palikta plati diskrecija spręsti dėl procedūros detalių. Kaip matyti iš Notariato įstatymo 7–12 straipsnių, įstatymų leidėjas notarų savivaldos institucijoms suteikė dideles teises ir plačią veiksmų diskreciją, tačiau atestacijos tikslas yra gana aiškus (kvalifikacijos, asmeninių savybių, pareigingumo, sąžiningumo įvertinimas). Per eilinę ir pakartotinę atestaciją klausimai, ar notaras gali vykdyti savo funkcijas, pakankamai išmano teisės aktus, reglamentuojančius notaro veiklą, ir sugeba taikyti juos praktikoje, svarstomi nebuvo.

Atsakovas paaiškino, kad teisingumo ministerija, vadovaudamasi LR notariato įstatymu ir Teisingumo ministerijos nuostatais, vykdo notarų tarnybinės veiklos priežiūrą ir nagrinėja asmenų skundus dėl notarų veiklos, tačiau dėl notaro R. Ž. veiklos Teisingumo ministerijoje skundų nebuvo gauta, todėl notarui neeilinių atestacijų ji neinicijavo. Pakartotinis notaro atestavimas buvo vykdomas, atsižvelgiant į notarų atestacinės komisijos nutarimo Nr. 18 išvadas. Teisingumo ministerija mano, kad per notaro atestacijas rasti profesinės veiklos trūkumai pagal savo pobūdį galėjo būti drausmės bylos iškėlimo pagrindas ir nagrinėjimo dalykas, tačiau ne atestacijų objektas.

Atsakovo manymu, Notarų atestavimo nuostatuose yra įtvirtinta imperatyvi notarų savivaldos organų priimtų sprendimų panaikinimo ar jiems nepritarimo sąlyga, t. y. prieštaravimas įstatymams ar kitiems norminiams teisės aktams. Atsakovas paaiškino, kad teisingumo ministras notarų veiklos priežiūroje turi dvejopas funkcijas. Viena vertus, teisingumo ministras vykdo notarų veiklos priežiūrą, kita vertus, jis yra ir ikiteisminio ginčo nagrinėjimo institucija dėl notarų atestacijos rezultatų. Teisingumo ministras, nustatęs, kad notarų atestacinės komisijos ar Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimai prieštarauja įstatymams ar kitiems norminiams teisės aktams, jiems pritarti negali. Atsakovas pažymėjo, kad teisingumo ministrui suteikta plati diskrecijos teisė prižiūrint notarų tarnybinę veiklą ir priimant sprendimus. Šiuo atveju Teisingumo ministerija sprendė iškilusį ikiteisminį ginčą tarp notaro R. Ž. ir Lietuvos notarų rūmų prezidiumo, dėl to ir buvo priimtas skundžiamas sprendimas.

Atsakovas nesutiko su pareiškėjo teiginiu, kad pagal Notariato įstatymą notaro įgaliojimai jau yra pasibaigę, bet jis ir toliau vykdo notaro veiklą, nes toks teiginys prieštarauja LR notariato įstatymo 23 straipsniui, kadangi notaro įgaliojimų pasibaigimas įforminamas teisingumo ministro įsakymu. Atsakovas taip pat nesutinka su pareiškėjo prašymu įpareigoti teisingumo ministrą įforminti notaro R. Ž. įgaliojimų pasibaigimą, nes mano, kad tokio pareiškėjo prašymo teismas tenkinti negali, kadangi teisingumo ministras neturi tam teisinio pagrindimo, t. y. nėra nė vienos sąlygos, nurodytos LR notariato įstatymo 23 straipsnyje.

Tretysis suinteresuotas asmuo R. Ž. su pareiškėjo skundu nesutiko ir prašė jį atmesti (b. l. 94–95). Teismo posėdyje paaiškino, kad ministras turėjo teisę priimti tokį sprendimą, kadangi tik jam yra suteikta išimtinė teisė priimti ir atleisti notarus. Atestavimo nuostatai, kuriais ministras vadovavosi priimdamas savo sprendimą, galioja iki šiol. Kad ministras, gavęs skundą, išnagrinėja jį per 5 darbo dienas, turėtų būti aiškinama plačiau. Sprendimas buvo priimtas nepažeidžiant nė vienos teisės normos.

II.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2008 m. sausio 19 d. sprendimu skundą tenkino. Panaikino teisingumo ministro 2008 m. rugsėjo 1 d. sprendimą Nr. (1.16.)-7R-7493 neatleisti Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž..

Remdamasis byloje esančiais įrodymais, teismas nustatė, kad 2008-01-06 atlikusi patikrinimą Lietuvos notarų rūmų prezidiumo narė Svajonė Šaltauskienė surašė išvadą „Dėl Ukmergės r. 3-ojo notaro biuro notaro R. Ž. (pradėjusio veiklą 2006-08-22) veiklos patikrinimo“ (b. l. 23–24). 2008-01-21 notarų atestacijos komisija,

įvertinusi visą medžiagą, notaro R. Ž. paaiškinimus eilinės atestacijos posėdyje ir vadovaudamasi Notarų atestavimo nuostatų 1–2, 14.2, 15 ir 18 punktais, priėmė nutarimą Nr. 18 (b. l. 28–33), kuriame nurodė, kad Ukmergės r. 3-iojo notaro biuro notaras R. Ž. tinka eiti notaro pareigas su sąlyga, kad pašalins notarų atestacijos komisijos nurodytus darbo ir profesinės etikos trūkumus, ir nustatė, kad notaro pakartotinis atestavimas bus vykdomas artimiausiame notarų atestavimo komisijos posėdyje. 2008-07-15 buvo surašyta išvada „Dėl Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. veiklos patikrinimo“ (b. l. 50–51). 2008-07-21 notarų atestacijos komisija priėmė nutarimą Nr. 44 (b. l. 34–45), kuriame nustatė, kad Ukmergės r. 3-iojo notaro biuro notaras R. Ž. netinka eiti notaro pareigų. 2008-08-03 notaras pateikė skundą teisingumo ministrui (b. l. 120–123), kuriame prašė panaikinti 2008-08-06 Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimą ir 2008-07-21 Lietuvos notarų rūmų atestacijos komisijos nutarimą. Teisingumo ministras 2008-09-01 priėmė sprendimą Nr. (1.16.)-7R-7493 (b. l. 21–22), kuriame, atsižvelgdamas į tai, kad 2008-08-06 nutarime Notarų rūmų prezidiumas atestacijos apimties pakankamumo neįvertino, vadovaudamasis proporcingumo principu ir LR notariato įstatymo 2 straipsnio 2 dalimi, nutarė neatleisti Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž..

Pažymėjo, kad ginčas kilo dėl 2008-09-01 teisingumo ministro 2008-09-01 sprendimo Nr. (1.16.)-7R-7493 teisėtumo ir pagrįstumo. Ginčo teisinius santykius reguliuoja LR notariato įstatymas, teisingumo ministro 1999-05-11 įsakymu Nr. 122 patvirtinti Notarų atestavimo nuostatai ir 2007-10-22 Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimu Nr. 22 patvirtinta Notarų atestavimo vykdymo ir organizavimo tvarka (b. l. 79–89).

Teisę kreiptis į administracinį teismą nustato LR administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnis. Pagal šio straipsnio 1 dalį, kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Pagal LR administracinių bylų teisenos įstatymo 22 straipsnio 1 dalį, skundą (prašymą) dėl viešojo ar vidaus administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo) turi teisę paduoti asmenys, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti.

Teismas konstatavo, kad Lietuvos notarų rūmai turi reikalavimo teisę ir gali pateikti skundą dėl teisingumo ministro sprendimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus, nes pareiškėjo priimtą sprendimą ministras privalo įgyvendinti įstatymo nustatyta tvarka, o tai jis priimtame sprendime daryti atsisakė.

LR notariato įstatymo 4 straipsnio 2–3 dalyse reglamentuojama notarų atestacija: notarai yra periodiškai atestuojami. Notarų atestavimą vykdo Notarų rūmai, o Notarų atestavimo nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras Notarų rūmų prezidiumo teikimu. Teisingumo ministro patvirtintuose Notarų atestavimo nuostatuose yra nustatoma notarų atestacijos tvarka ir procedūros. Notarų atestavimo nuostatų 5 punkte nurodyta, kad notarų atestaciją vykdo ir organizuoja Notarų rūmų prezidiumo nutarimu sudaryta notarų atestacijos komisija iš penkių notarų trejiems metams. Šių nuostatų 14 punkte nurodyta, kad notarų atestacijos komisija uždarame posėdyje priima vieną iš šių nutarimų: tinka eiti notaro pareigas; tinka eiti notaro pareigas su sąlyga, jeigu pašalins notarų atestacijos komisijos nurodytus darbo ir profesinės etikos trūkumus; netinka eiti notaro pareigų. Notarų atestavimo nuostatų 18–19 punkte nustatyta notarų atestacijos komisijos sprendimo apskundimo tvarka: notarų atestacijos komisijos nutarimai skundžiami Notarų rūmų prezidiumui per dešimt darbo dienų nuo notarų atestacijos komisijos nutarimo paskelbimo dienos. Notarų rūmų prezidiumas skundus dėl notarų atestacijos komisijos nutarimų išnagrinėja per penkias darbo dienas. Notarų rūmų prezidiumas, nustatęs, kad notarų atestacijos komisijos nutarimas prieštarauja įstatymams, kitiems norminiams teisės aktams, panaikina notarų atestacijos komisijos nutarimą ir apie tai praneša komisijos pirmininkui ir atestuotam notarui. Notarų rūmų prezidiumo nutarimai dėl notarų atestavimo skundžiami teisingumo ministrui per penkias darbo dienas nuo jų priėmimo dienos. Teisingumo ministras išnagrinėja skundus per penkias darbo dienas. Teisingumo ministro sprendimas dėl notarų atestacijos komisijos nutarimo skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka. LR notariato įstatyme ir Notarų atestacijos nuostatuose yra nustatytos Lietuvos notarų

rūmų ir teisingumo ministro teisės ir pareigos. Pažymėjo, kad dėl viešojoje teisėje vyraujančio imperatyvaus (subordinacinio) reguliavimo metodo teisės ir pareigos normose nustatomos itin tiksliai ir nesukuriama prielaidų teisės normas aiškinti plačiau (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007-09-28 nutartis administracinėje byloje Nr. A5-803-07), todėl teisingumo ministras negali turėti daugiau teisių, nei nustatyta teisės aktuose, ir jo priimti sprendimai negali prieštarauti įstatymams ir įstatymų įgyvendinamiesiems teisės aktams. LR notariato įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad notarus skiria ir atleidžia teisingumo ministras. LR notariato įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta, kad notaro įgaliojimai pasibaigia, kai jis netinka eiti pareigų pagal atestavimo rezultatus. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad notaro įgaliojimų pasibaigimas (atleidimas iš pareigų) įforminamas teisingumo ministro įsakymu. Taigi, priėmus nutarimą notaro įgaliojimai pasibaigė. Įgaliojimų pasibaigimo faktą privalo įforminti teisingumo ministras. Nei LR notariato įstatyme, nei ministerijos ar Notarų atestavimo nuostatuose nėra nurodyta teisingumo ministro teisė neįgyvendinti notarų atestacijos komisijos ar Lietuvos notarų rūmų prezidiumo priimtų sprendimų dėl notarų neatestavimo.

Sistemiškai aiškindamas LR notariato įstatymą, teismas priėjo išvadą, kad tiek skirdamas notarus, tiek ir juos atleisdamas, teisingumo ministras yra saistomas LR notariato įstatyme įtvirtintų notarų skyrimo ir atleidimo pagrindų. Taigi teisingumo ministras priima sprendimą atleisti notarą, kai atsiranda LR notariato įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nustatyti pagrindai.

Kaip jau buvo nurodyta, notarus atestuoja ir sprendimus dėl jų tinkamumo ar netinkamumo eiti pareigas priima notarų atestacijos komisija, kurią sudaro Lietuvos notarų rūmų prezidiumas (Notarų atestacijos nuostatų 5 punktas). Notarų atestacijos komisija turi teisę priimti vieną iš sprendimų: tinka eiti notaro pareigas, tinka eiti notaro pareigas su sąlyga, kad pašalins notarų atestacijos komisijos nurodytus darbo ir profesinės etikos trūkumus, netinka eiti notaro pareigų (Notarų atestacijos nuostatų 14 punktas). Teismas, sistemiškai aiškindamas notarų atestaciją reglamentuojančius aktus, priėjo išvadą, kad notarų atestacijos komisijos nutarimas, kad notaras netinka eiti notaro pareigų, yra notaro įgaliojimų pasibaigimą konstatuojantis aktas, kuris turi būti įgyvendinamas teisingumo ministrui priimant įsakymą. Pažymėjo, kad notarų atestacijos komisijos nutarimas neatestuoti notaro R. Ž. yra nenuginčytas, todėl galiojantis, teisingumo ministras ginčijamu sprendimu jo nepanaikino.

LR notariato įstatymas reglamentuoja teisingumo ministro ir notarų savivaldos institucijos santykius. Teismas, įvertinęs LR notariato įstatymo nuostatas, priėjo išvadą, kad teisingumo ministras vykdo Lietuvos notarų rūmų priežiūrą (LR notariato įstatymo 7 ir 11 straipsniai). Teismas pažymėjo, kad teisingumo ministras turi teisę nesutikti su Lietuvos notarų rūmų priimamais sprendimais ir, siekdamas juos nuginčyti, turi teisę kreiptis į teismą (LR notariato įstatymo 11 straipsnio 3 dalis). Teismas, įvertinęs skundžiamo sprendimo turinį ir atsižvelgdamas į teisingumo ministro teises reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, konstatavo, kad teisingumo ministras, priimdamas ginčijamą sprendimą, viršijo jam suteiktus įgaliojimus, nes anksčiau nurodyti teisės aktai nesuteikia jam teisės priimti tokio pobūdžio sprendimų – neatleisti iš pareigų notaro, kai yra galiojantis notarų atestacijos komisijos sprendimas dėl notaro neatestavimo.

Teismas, vadovaudamasis tuo, kas išdėstyta, konstatavo, kad teisingumo ministro sprendimas neatleisti Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. yra neteisėtas, nes jis neįvykdė įstatymo reikalavimo, todėl naikintinas.

Teismas nustatė, kad esant LR notariato įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatytam pagrindui – notaras netinka eiti pareigas pagal atestavimo rezultatus, o tai konstatuojama notarų atestacijos komisijos nutarimu, – teisingumo ministrui teisės aktuose nenustatyta teisė notaro įgaliojimo pasibaigimo neįforminti įsakymu.

III.

Tretysis suinteresuotas asmuo R. Ž. apeliaciniu skundu prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą.

Teigia, kad teismas neatsižvelgė į Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. Nr. 122 įsakymo 19 straipsnio nustatą, kurioje nustatyta, kad „Notarų rūmų prezidiumo nutarimai dėl notarų atestavimo skundžiami teisingumo ministrui per penkias darbo dienas nuo jų priėmimo dienos. Teisingumo ministras išnagrinėja skundus per penkias darbo dienas. Teisingumo ministro sprendimas dėl notarų atestacijos komisijos nutarimo skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka.“ R. Ž. manymu, jei ministras, išnagrinėjęs skundą ir įvertinęs visas aplinkybes, neturėtų pasirinkimo teisės dėl priimamo sprendimo – notaro atleidimo ar neatleidimo, – minėto 1999 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. 122 19 straipsnis būtų beprasmis. Įsakyme numatyta teisė apskųsti Notarų rūmų prezidiumo nutarimą Teisingumo ministrui, taigi, jam suteikta teisė skundą nagrinėti ir, įvertinus visas aplinkybes, priimti sprendimą. Būtent skundo padavimas sukuria situaciją, kai skundą tiriantis pareigūnas patikrina jame išdėstytas aplinkybes, jas įvertina ir priima sprendimą. Pasak R. Ž., teismas Teisingumo ministro galias, nagrinėjant skundą, susiaurino, lyginant su Notarų rūmų prezidiumu.

Atkreipia dėmesį, kad Teisingumo ministro 2008 m. rugsėjo 1 d. sprendimas Nr. (1.16.)-7R-7493 buvo motyvuotas. Ministras nurodė, kad 2008 m. liepos 21 d. vykusios notaro R. Ž. atestacijos metu buvo tiriami jo profesinės veiklos trūkumai ir jo poelgiai, kurie pagal savo pobūdį gali būti drausmės bylos iškėlimo pagrindu ir nagrinėjimo dalyku, tačiau ne atestacijos objektu“. Priėmus sprendimą neatleisti pagal atestavimo rezultatus, ministro sprendimas automatiškai neleidžia įsigalioti Notarų rūmų prezidiumo nutarimui.

Atsakovas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija apeliaciniu skundu prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą.

Pasak atsakovo, teismo išvada, kad Teisingumo ministras turėjo ginčyti Notarų atestacijos komisijos sprendimą yra neteisinga bei prieštaraujanti poįstatyminiuose teisės aktuose numatytai Notarų atestacijos komisijos ir Notarų rūmų prezidiumo nutarimų apskundimo tvarkai. Notaras R. Ž. Notarų atestacijos komisijos 2008 m. liepos 21 d. priimtą nutarimą apskundė Notarų rūmų prezidiumui. Taigi notarų atestacijos komisijos nutarimą apskundus Notarų rūmų prezidiumu, jis nebegalioja, todėl teisingumo ministro sprendimu panaikinti Notarų atestacijos komisijos 2008 m. liepos 21 d. priimtą nutarimą, nebuvo pagrindo. Pagal galiojančią Notarų atestacijos komisijos ir Notarų rūmų prezidiumo nutarimų apskundimo tvarką notaras, nesutikdamas su Notarų atestacijos komisijos nutarimu, gali jį skųsti Notarų rūmų prezidiumui. Pažymi, kad tokia apskundimo teise gali pasinaudoti išimtinai tik notaras. Teisingumo ministro teisė skųsti Notarų atestacijos komisijos nutarimų, nei Notariato įstatyme, nei poįstatyminiuose teisės aktuose nenumatyta. Notariato įstatymo 11 straipsnyje įtvirtinti Notarų rūmų ir Teisingumo ministerijos santykiai. Minėtame straipsnyje numatyta, kad teisingumo ministras, manydamas, kad Notarų rūmų nutarimai ar sprendimai neatitinka Lietuvos Respublikos įstatymų, gali pateikti skundą Vilniaus apygardos teismui dėl tų nutarimų ar sprendimų panaikinimo. Teisingumo ministerija mano, kad ši teisės norma susijusi su visai kitais Notarų rūmų priimtais nutarimais ar sprendimais, kadangi Notarų atestacijos komisijos ir Notarų rūmų prezidiumo nutarimų apskundimo tvarka detalizuota kituose, poįstatyminiuose teisės aktuose.

Teismas, priimdamas skundžiamą sprendimą, nepasisakė dėl Notarų rūmų prezidiumo 2008 m. rugpjūčio 6 d. nutarimo, priimto dėl Notarų atestacijos komisijos 2008 m. liepos 21 d. nutarimo. Minėtas Notarų rūmų prezidiumo nutarimas buvo apskųstas teisingumo ministrui. Notarų rūmų prezidiumo nutarimą apskundus teisingumo ministrui, jis taip pat faktiškai nebegalioja. Atsakovas daro išvadą, kad notarų savivaldos organų priimtų nutarimų nebegaliojimo sąlyga yra jų apskundimas instancine tvarka. Apskundus Notarų rūmų prezidiumo nutarimą, teisingumo ministras yra paskutinis ikiteisminį ginčą nagrinėjantis subjektas, vertinantis

Notarų rūmų prezidiumo priimto nutarimo, bei visos notaro atestacijos teisėtumą bei pagrįstumą. Taigi teisingumo ministras turi teisę ikiteisminio ginčų nagrinėjimo tvarka, nagrinėti ginčus dėl Notarų rūmų prezidiumo priimtų nutarimų, priimtų nagrinėjant notarų atestacijos komisijos priimtus nutarimus. Teisingumo ministras išnagrinėjęs ginčą ikiteismine tvarka priima sprendimą, kuriuo neprivalu pritarti Notarų rūmų prezidiumo priimtam nutarimui.

Teisingumo ministras, priimdamas sprendimą neatleisti notaro R. Ž., jokių teisės aktų nepažeidė, jo priimtas sprendimas neviršijo kompetencijos. Šiuo atveju teisingumo ministras sprendė iškilusį ikiteisminį ginčą tarp notaro R. Ž. ir Notarų rūmų prezidiumo. Mano, kad teisingumo ministro sprendimas nieko bendro su Notarų rūmų prezidiumu, kaip notarų savivaldos organu neturi. Kaip matyti iš bylos medžiagos, Notarų rūmų prezidiumas teisingumo ministro sprendimą ginčijo kaip individualų teisės aktą. Administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau - ABTĮ) 2 straipsnio 14 dalyje numatyta, kad individualus teisės aktas - vienkartinis teisės taikymo aktas, skirtas konkrečiam subjektui ar individualiais požymiais apibūdintų subjektų grupei. Teisingumo ministro sprendimas priimtas išnagrinėjus notaro R. Ž. skundą, jis skirtas konkrečiam subjektui R. Ž., todėl ir teisines pasekmes gali sukelti tik R. Ž., o ne Notarų rūmų prezidiumui. Esant tokiai situacijai, Notarų rūmų prezidiumas iš viso neturėjo teisės skųsti teisingumo ministro sprendimo, todėl atsakovas nesutinka ir su tokia Teismo pozicija, kad Notarų rūmų prezidiumas turi reikalavimo teisę ir gali pateikti skundą dėl teisingumo ministro sprendimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus, nes Notarų rūmų prezidiumo priimtą sprendimą ministras privalo įgyvendinti įstatymo nustatyta tvarka.

Pareiškėjas Lietuvos notarų rūmai atsiliepimu prašo teisingumo ministro apeliacinį skundą atmesti. Atsiliepimą grindžia šiais argumentais:

1. Pagal Notariato įstatymo 11 str. 3 d. Teisingumo ministras teismui gali apskųsti visus Notarų rūmų, kaip juridinio asmens, nutarimus ir sprendimus, kurie, Teisingumo ministro nuomone, neatitinka Lietuvos Respublikos įstatymų. Nei Notariato įstatymu, nei Notarų atestavimo nuostatais teisingumo ministrui nėra suteikta teisė panaikinti Notarų rūmų sprendimus ar nutarimus. Atsižvelgiant į Notariato įstatymo 11 str. 3 d. teisingumo ministrui nesuteikta teisė nagrinėti Notarų rūmų sprendimų ar nutarimų teisėtumo, bei juos panaikinti savo sprendimu. Pagal Notariato įstatymo 11 str. 3 d. „teisingumo ministras, manydamas, kad Notarų rūmų nutarimai ar sprendimai neatitinka Lietuvos Respublikos įstatymų, gali pateikti skundą Vilniaus apygardos teismui dėl tų nutarimų ar sprendimų panaikinimo“. Pagal Notariato įstatymo 4 str. 2 d. „notarų atestavimą vykdo Notarų rūmai“, taigi teisingumo ministrui nesuteikiama teisė vykdyti notarų atestavimo jokia forma.

Poįstatyminio teisės akto – Notarų atestavimo nuostatų – 19 p. 1 d. yra numatyta, kad „Notarų rūmų prezidiumo nutarimai dėl notarų atestavimo skundžiami teisingumo ministrui per penkias darbo dienas nuo jų priėmimo dienos“. Notarų atestavimo nuostatų 19 punkto plečiamas aiškinimas – kad šiame punkte numatytos nuostatos suteikia teisę teisingumo ministrui nagrinėti Notarų rūmų prezidiumo nutarimų dėl notarų atestavimo nuostatų teisėtumą, ir kad teisė skųsti Notarų rūmų prezidiumo nutarimą teisingumo ministrui suteikia teisę pastarajam panaikinti aukščiau minėtą nutarimą – prieštarautų Notariato įstatymo 11 str. 3 d. bei 4 str. 2 d. Pagal Notariato įstatymo 11 str. 3 d. teisingumo ministrui suteikta teisė tik apskųsti Notarų rūmų prezidiumo nutarimą teismui, jeigu ministras mano, kad jis prieštarauja įstatymui, taip pat pagal Notariato įstatymo 4 str. 2 d. teisingumo ministras neturi teisės vykdyti notarų atestacijos, o Notarų rūmų prezidiumo nutarimo revizavimas iš esmės turėtų atestacijos vykdymo požymių.

Notarų atestavimo nuostatų 19 p. 3 d. esmė yra ta, kad jeigu teisingumo ministras, vadovaudamasis Notarų rūmų atestacijos komisijos nutarimu neatestuoti notaro, priėmė sprendimą įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą, tokiu atveju teisę tokį sprendimą (sprendimą įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą) skųsti teismui įgyja pats notaras, dėl kurio buvo įformintas įgaliojimų pasibaigimas. Teisingumo ministras pagal Notarų

atestacijos komisijos nutarimą neatestuoti notaro gali priimti tik vieną sprendimą, t.y. pagal Notariato įstatymo 23 str. 1 d. 7 p., 23 str. 2 d. įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą, kadangi Notarų atestacijos komisijos nutarimas neatestuoti notaro yra juridinis faktas, dėl kurio pasibaigia notaro įgaliojimai.

Pagal Notarų atestavimo nuostatų 18 p. 3 d. tik Notarų rūmų prezidiumui suteikta teisė panaikinti Notarų rūmų notarų atestacijos komisijos nutarimus. Tuo tarpu Notarų atestavimo nuostatuose tokios teisės panaikinti Notarų rūmų notarų atestacijos komisijos ar Notarų rūmų prezidiumo nutarimus Teisingumo ministrui nėra numatyta, o nėra numatyta būtent dėl to, kad tokios teisės numatymas poįstatyminiame teisės akte – Notarų atestavimo nuostatuose – prieštarautų Notariato įstatymo 4 str. 2 d. bei 11 str. 3 d. Teisingumo ministrui nėra suteikta teisė vykdyti notarų atestaciją, nes atestaciją vykdo tik Notarų rūmai, be to, teisingumo ministrui nėra suteikta teisė panaikinti Notarų rūmų sprendimų bei nutarimų, nes tokią teisę turi tik teismas.

Pažymėtina, kad Notarų rūmų atestacijos komisijos nutarimas ir Notarų rūmų prezidiumo nutarimas yra galiojantys ir nepanaikinti, kadangi jie nebuvo apskųsti teismui ir teismas jų nepanaikino. O Notarų rūmų sprendimus ir nutarimus pagal Notariato įstatymo 11 str. 3 d. turi teisę panaikinti tik teismas.

3. Notariato įstatymo 11 str. 3 d. yra aiškiai įtvirtinta teisingumo ministro teisė skųsti teismui bet kurį Notarų rūmų nutarimą ar sprendimą, jeigu, jo nuomone, šie nutarimai ar sprendimai prieštarauja įstatymams. Ir tik teismas gali pripažinti, kad Notarų rūmų sprendimai ar nutarimai prieštarauja įstatymams ir juos panaikinti. Tačiau nei įstatyme, nei poįstatyminiame teisės akte nėra numatytos teisės teisingumo ministrui panaikinti Notarų rūmų sprendimą ar nutarimą.

4. Notarų atestacijos komisijos nutarimą ir Notarų rūmų prezidiumo nutarimą dėl atestacijos turi teisę skųsti, kaip numato Notarų atestavimo nuostatai, pats atestuotasis notaras. Tuo tarpu teisingumo ministras turi teisę, kaip numato Notariato įstatymo 11 str. 3 d., skųsti bet kurį Notarų rūmų nutarimą ar sprendimą, tame tarpe Notarų atestacijos komisijos nutarimą ir Notarų rūmų prezidiumo nutarimą dėl atestacijos. Atkreipia dėmesį, kad notaro teisę skųsti Notarų rūmų atestacijos nutarimą bei Notarų rūmų prezidiumo nutarimą ir teisingumo ministro teisę skųsti visus Notarų rūmų nutarimus ar sprendimus nustato skirtingi teisės aktai, ir šios teisės viena kitai neprieštarauja.

Teisingumo ministras turėjo teisę skųsti būtent Notarų atestacijos komisijos nutarimą teismui, jeigu manė, kad šis nutarimas neatitinka Lietuvos Respublikos įstatymų, kaip tai numato Notariato įstatymo 11 str. 3 d. Teisingumo ministras, skųsdamas Notarų atestacijos komisijos nutarimus, jokiu būdu neviršytų savo kompetencijos, nes teisingumo ministro kompetencija skųsti, jo manymu, prieštaraujančius Notarų rūmų sprendimus ar nutarimus teismui yra nustatyta įstatymu, t.y. Notariato įstatymo 11 str. 3 d. Notarų rūmų nutarimų ar sprendimų apskundimas teismui jokiu būdu nepažeistų ikiteisminio ginčo, vykstančio tarp notaro ir Notarų atestacijos komisijos tvarkos, kadangi teisingumo ministras galėtų apskųsti Notarų atestacijos komisijos ar Notarų rūmų prezidiumo nutarimą, tik kai pats notaras apskųstų Notarų rūmų prezidiumo nutarimą dėl atestacijos teisingumo ministrui, arba kai Notarų rūmai pateiktų teisingumo ministrui Notarų atestacijos komisijos nutarimą notaro atleidimo įforminimui, jeigu notaras per nustatytą terminą neapskųstų Notarų atestacijos komisijos nutarimo Notarų rūmų prezidiumui, arba Notarų rūmų prezidiumo nutarimo dėl atestacijos -teisingumo ministrui.

5. Notarų rūmų Notarų atestacijos komisijos 2008 m. liepos 21 d. nutarimas Nr. 44 „Dėl Ukmergės r. 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. pakartotinės eilinės atestacijos“ yra galiojantis, kadangi Notarų rūmų prezidiumas, išnagrinėjęs notaro R. Ž. skundą, nutarė atmesti notaro skundą ir palikti galioti Notarų atestacijos komisijos nutarimą, o Notarų rūmų prezidiumo 2008 m. rugpjūčio 6 d. nutarimas Nr. 3 „Dėl Ukmergės r. 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. skundo, kuriuo Notarų rūmų prezidiumui skundžiamas 2008 m. liepos 21 d. nutarimas Nr. 44 „Dėl Ukmergės r. 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. pakartotinės eilinės atestacijos“ taip pat yra galiojantis, kadangi

teisingumo ministras, išnagrinėjęs notaro R. Ž. skundą, neapskundė teismui nei Notarų rūmų prezidiumo nutarimo, nei Notarų atestacijos komisijos nutarimo, kaip prieštaraujančių įstatymams.

Teismas nepasisakė dėl Notarų atestacijos komisijos nutarimo galiojimo, kadangi tam nebuvo pagrindo, nes šis nutarimas teismui nebuvo skundžiamas ir yra galiojantis, o teismui buvo apskųstas teisingumo ministro 2008-09-01 raštas „Dėl Jūsų skundo" Nr. (1.16.)-7R-7493.

6. Pagal Notarų atestavimo nuostatų 19 punkto esmę ir prasmę, teisingumo ministras nagrinėja patį notaro skundą, bet ne Notarų rūmų prezidiumo nutarimo teisėtumą, kadangi, kaip minėta aukščiau, tokia teisė teisingumo ministrui nesuteikta Notariato įstatyme. Teisingumo ministras, vadovaujantis Notariato įstatymo 11 str. 3 d., neturi teisės nagrinėti ir naikinti Notarų rūmų sprendimų bei nutarimų, o tik manydamas, jog jie prieštarauja įstatymams, gali apskųsti teismui. Būtent skundo dėl Notarų rūmų prezidiumo nutarimo esmė ir yra, kad notaras, dėl kurio priimtas jo netenkinantis sprendimas, susijęs su jo atestacija, manydamas, kad tas sprendimas prieštarauja įstatymui, gali apie tai „informuoti" teisingumo ministrą, pateikdamas pastarajam skundą dėl tokio Prezidiumo nutarimo. O teisingumo ministras, išnagrinėjęs tą skundą ir sutikdamas su juo, gali apskųsti jau patį Notarų rūmų prezidiumo nutarimą ar Notarų atestacijos komisijos nutarimą teismui, kaip prieštaraujančius įstatymui, bet jokiu būdu jų nepanaikinti.

Teisingumo ministrui galioja Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintas įstatymo viršenybės principas, reiškiantis, kad viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, o veikla atitikti įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, kad administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais. Taigi, teisingumo ministras gali priimti tik tokius sprendimus, kurie yra numatyti įstatymo. Todėl, išnagrinėjęs notaro skundą dėl Notarų rūmų prezidiumo nutarimo, teisingumo ministras neturi teisės panaikinti Notarų rūmų prezidiumo nutarimo, nes tokios teisės nesuteikia teisės aktai, o tokiu atveju jis turi dvi pasirinkimo galimybes, dvi teises, kurios numatytos Notariato įstatymo 11 str. 3 d. arba 23 str. 2 d. Taigi, išnagrinėjęs skundą, teisingumo ministras, vadovaudamasis Notariato įstatymo 11 str. 3 d., apskundžia Notarų rūmų prezidiumo nutarimą teismui, arba, vadovaudamasis Notariato įstatymo 23 str. 1 d. 7 p. ir 23 str. 2 d., įformina notaro įgaliojimų pasibaigimą. Kitaip pasielgti teisingumo ministras negali, kadangi to nenumato įstatymas. Todėl teisingumo ministras negali pats panaikinti Notarų rūmų prezidiumo nutarimo arba atsisakyti įforminti notaro įgaliojimų, nes tokios teisės įstatyme nenumatytos.

Notariato įstatymo 23 str. 1 d. yra nustatyti tie juridiniai faktai, kuriems esant „notaro įgaliojimai pasibaigia", kaip kad numato Notariato įstatymo 23 str. 1 d. Pagal Notariato įstatymo 23 str. 1 d. 7 p. notaro įgaliojimai pasibaigia, „kai jis netinka eiti pareigas pagal atestavimo rezultatus". Pagal Notariato įstatymą notaro įgaliojimai pasibaigia įvykus šio įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems juridiniams faktams. T.y. vien ta aplinkybė, kad teisės aktų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad notaras netinka eiti pareigas pagal atestavimo rezultatus, lemia tokio notaro įgaliojimų pasibaigimą. Pagal 23 straipsnio 2 dalį teisingumo ministras tik privalo įforminti notarų įgaliojimų pasibaigimą, priimant įsakymą. Ne teisingumo ministro sprendimas, o notaro neatestavimas (t.y. Notarų atestacijos komisijos nutarimas) lemia notaro įgaliojimų pasibaigimą. Gavęs Notarų rūmų sprendimą neatestuoti notaro R. Ž., kuriuo jis pripažintas netinkamu eiti notaro pareigas, teisingumo ministras pagal notariato įstatymą privalėjo įforminti šio notaro įgaliojimų pasibaigimą, priimdamas atitinkamą įsakymą. Įstatymas nesuteikia teisės ministrui atsisakyti įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą.

Notariato įstatymo 23 str. 1 d. yra numatyta ir daugiau juridinių faktų, kuriems esant pasibaigia notaro įgaliojimai, pavyzdžiui, notaro mirtis, notaro netekimas Lietuvos Respublikos pilietybės, įsiteisėjęs teismo nuosprendis, kuriuo notaras nuteistas už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, notarui sulaukus 65 metų amžiaus, tai pat kai jis netinka eiti pareigas pagal atestavimo rezultatus, todėl būtų nonsensas, jeigu įvykus bet kuriam

iš aukščiau minėtų juridinių faktų, tarkim notaras mirtų arba jam būtų atimta pilietybė, ar įsiteisėtų teismo sprendimas, kuriuo notaras nuteistas už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą o teisingumo ministras savo sprendimu atsisakytų įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą ir tokiu būdu leistų tokiam notarui vykdyti toliau savo notaro veiklą. Taigi, įstatyme todėl ir nėra suteikta teisingumo ministrui teisė atsisakyti įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą įvykus 23 str. 1 d. numatytam juridiniam faktui, ir todėl teisingumo ministras privalėjo įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą.

7. Teisingumo ministras negali būti laikomas paskutiniuoju ikiteisminio ginčo nagrinėjimo subjektu notarų atestavimo srityje, kadangi, pirma, teisingumo ministras neturi teisės vykdyti notarų atestacijos, o nutarimų revizavimas būtų viena iš atestacijos vykdymo formų, o pagal Notariato įstatymo 4 str. 2 d. notarų atestaciją vykdo tik Notarų rūmai, t.y. tiek priimant nutarimą dėl notaro atestacijos, tiek revizuojant tokius nutarimus, antra, teisingumo ministrui nesuteikta teisė panaikinti nei Notarų atestacijos komisijos nutarimų, nei Notarų rūmų prezidiumo nutarimų dėl notaro atestacijos, todėl jį laikyti paskutiniu ginčo nagrinėjimo subjektu, negalime, nes jis negali nagrinėti Notarų rūmų nutarimų teisėtumo, jų panaikinti, priešingai nei Notarų rūmų prezidiumas, kuris turi teisę panaikinti Notarų atestacijos komisijos nutarimą.

Nesutinkame, su atsakovo pateikiama ikiteisminio ginčo ir priimtų nutarimų apskundimo tvarka, kadangi remiantis teisės aktais, ši tvarka yra tokia: Notarų atestacijos komisija, vadovaudamasi Notarų atestavimo nuostatais, atestuoja notarą ir priima nutarimą šis nutarimas gali būti skundžiamas Notarų rūmų prezidiumui, kuris vadovaudamasis Notarų atestavimo nuostatais bei išnagrinėjęs skundą palieka galioti nutarimą arba jį panaikina. Notarų rūmų prezidiumo nutarimą dėl atestavimo notaras skundžia teisingumo ministrui, kuris vadovaudamasis Notariato įstatymo 11 str. 3 d. ir pritardamas notaro skundui bei manydamas, kad Notarų rūmų nutarimas prieštarauja įstatymams, turi teisę skųsti jį teismui, arba nepritardamas notaro skundui, vadovaudamasis Notariato įstatymo 23 str. 1 ir 2 d., įformina notaro įgaliojimų pasibaigimą. Šį sprendimą dėl notaro įgaliojimų pasibaigimo notaras turi teisę apskųsti teismui pagal Notarų atestavimo nuostatų 19 p.

9. Nesutinkame su aukščiau išdėstytais atsakovo teiginiais, nes teismas savo sprendime mini ne „Notarų rūmų prezidiumas", o „Notarų rūmai" turi reikalavimo teisę. Notarų rūmai yra juridinis asmuo. Pagal Civilinio kodekso 2.81 str. 1 d. juridiniai asmenys įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per savo organus. Notarų rūmų prezidiumas yra juridinio asmens - Notarų rūmai, valdymo organas.

Teisę kreiptis į administracinį teismą nustato LR administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. Pagal šio straipsnio 1 d., kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Pagal LR administracinių bylų teisenos įstatymo 22 str. 1 d., skundą (prašymą) dėl viešojo ar vidaus administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo) turi teisę paduoti asmenys, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Teisingumo ministras, nevykdydamas Notarų atestacijos komisijos sprendimo, pažeidžia Lietuvos notarų rūmų įstatymo saugomą interesą, nes jo priimtą sprendimą ministras privalo įgyvendinti įstatymo nustatyta tvarka. Taigi, Lietuvos notarų rūmai turi reikalavimo teisę ir gali pateikti skundą dėl teisingumo ministro sprendimo ir įpareigoti atlikti veiksmus, nes Notarų rūmų priimtą sprendimą ministras privalo įgyvendinti įstatymo nustatyta tvarka, o tai jis priimtame sprendime daryti atsisakė.

Motyvuojamoji dalis

Teisėjų kolegija konstatuoja:

IV.

Apeliaciniai skundai atmestini.

Nustatyta, kad 2008-01-06, atlikusi patikrinimą Lietuvos notarų rūmų prezidiumo narė Svajonė Šaltauskienė surašė išvadą „Dėl Ukmergės r. 3-ojo notaro biuro notaro R. Ž. (pradėjusio veiklą 2006-08-22) veiklos patikrinimo“ (b. l. 23–24). 2008-01-21 notarų atestacijos komisija, įvertinusi visą medžiagą, notaro R. Ž. paaiškinimus eilinės atestacijos posėdyje ir vadovaudamasi Notarų atestavimo nuostatų 1–2, 14.2, 15 ir 18 punktais, priėmė nutarimą Nr. 18 (b. l. 28–33), kuriame nurodė, kad Ukmergės r. 3-iojo notaro biuro notaras R. Ž. tinka eiti notaro pareigas su sąlyga, kad pašalins notarų atestacijos komisijos nurodytus darbo ir profesinės etikos trūkumus, ir nustatė, kad notaro pakartotinis atestavimas bus vykdomas artimiausiame notarų atestavimo komisijos posėdyje. 2008-07-15 buvo surašyta išvada „Dėl Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž. veiklos patikrinimo“ (b. l. 50–51). 2008-07-21 notarų atestacijos komisija priėmė nutarimą Nr. 44 (b. l. 34–45), kuriame nustatė, kad Ukmergės r. 3-iojo notaro biuro notaras R. Ž. netinka eiti notaro pareigų. 2008-08-03 notaras pateikė skundą teisingumo ministrui (b. l. 120–123), kuriame prašė panaikinti 2008-08-06 Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimą ir 2008-07-21 Lietuvos notarų rūmų atestacijos komisijos nutarimą. Teisingumo ministras 2008-09-01 priėmė sprendimą Nr. (1.16.)-7R-7493 (b. l. 21–22), kuriame, atsižvelgdamas į tai, kad 2008-08-06 nutarime Notarų rūmų prezidiumas atestacijos apimties pakankamumo neįvertino, vadovaudamasis proporcingumo principu ir LR notariato įstatymo 2 straipsnio 2 dalimi, nutarė neatleisti Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž..

Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad notarų atestavimą vykdo Notarų rūmai. Teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. 122 patvirtintuose Notarų atestavimo nuostatų, nustatančių notarų atestacijos tvarką ir procedūras, 5 punkte nurodyta, kad notarų atestaciją vykdo ir organizuoja Notarų rūmų prezidiumo nutarimu sudaryta notarų atestacijos komisija iš penkių notarų trejiems metams. Notarų atestavimo nuostatų 14 punkte nurodyta, kad notarų atestacijos komisija uždarame posėdyje priima vieną iš šių nutarimų: tinka eiti notaro pareigas; tinka eiti notaro pareigas su sąlyga, jeigu pašalins notarų atestacijos komisijos nurodytus darbo ir profesinės etikos trūkumus; netinka eiti notaro pareigų.

Pagal Notariato įstatymo 7 straipsnio 1 dalį notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinę priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys, tačiau pagal šio straipsnio 4 dalį notarų savivaldos institucijų priežiūra atliekama šio įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka. Pagal Notariato įstatymo 11 straipsnio 3 dalį Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, manydamas, kad Notarų rūmų nutarimai ar sprendimai neatitinka Lietuvos Respublikos įstatymų, gali pateikti skundą Vilniaus apygardos teismui dėl tų nutarimų ar sprendimų panaikinimo, šis skundas turi būti pateiktas per 1 mėnesį nuo skundžiamo nutarimo ar sprendimo gavimo dienos.

Notarų atestavimo nuostatų 18 punkte nustatyta, kad notarų atestacijos komisijos nutarimai skundžiami Notarų rūmų prezidiumui per dešimt darbo dienų nuo notarų atestacijos komisijos nutarimo paskelbimo dienos. Notarų rūmų prezidiumas skundus dėl notarų atestacijos komisijos nutarimų išnagrinėja per penkias darbo dienas. Notarų rūmų prezidiumas, nustatęs, kad notarų atestacijos komisijos nutarimas prieštarauja įstatymams, kitiems norminiams teisės aktams, panaikina notarų atestacijos komisijos nutarimą ir apie tai praneša komisijos pirmininkui ir atestuotam notarui. Pagal Notarų atestavimo nuostatų 19 punktą Notarų rūmų prezidiumo nutarimai dėl notarų atestavimo skundžiami teisingumo ministrui per penkias darbo dienas nuo jų priėmimo dienos. Teisingumo ministras išnagrinėja skundus per penkias darbo dienas.

Sistemiškai vertinant minėtas Notarų atestavimo nuostatų ir Notariato įstatymo normas, Notarų atestavimo nuostatų 19 punkto nuostatos turėtų būti suprantamos taip, kad notaras, kuris nesutinka su Notarų rūmų prezidiumo nutarimu, kuriuo buvo atmestas neatestuoto notaro skundas dėl Notarų atestacijos komisijos

nutarimo, turi teisę tokį Notarų rūmų prezidiumo nutarimą skųsti teisingumo ministrui. Jeigu teisingumo ministras mano, kad Prezidiumo nutarimas neprieštarauja įstatymams, vadovaudamasis Notariato įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 7 punktu ir 23 straipsnio 2 dalimi bei Notarų rūmų atestacijos komisijos nutarimu, jam nebūtų kliūčių įforminti notaro įgaliojimų pasibaigimą. Tačiau, jeigu teisingumo ministras mano, kad Notarų rūmų prezidiumo nutarimas neatitinka įstatymų reikalavimų, jis turi teisę apskųsti tokį Prezidiumo nutarimą teismui, kaip numato Notariato įstatymo 11 straipsnio 3 dalies nuostatos kartu su 7 straipsnio 4 dalies nuostatomis. Teisėjų kolegija, sistemiškai vertindama minėtas teisės nuostatas nuostatas, daro išvadą, kad teisingumo ministrui nėra suteikta teisė vykdyti notarų atestaciją ar pačiam keisti jos rezultatus, nes atestaciją vykdo tik Notarų rūmai, be to, teisingumo ministrui nėra suteikta teisė panaikinti Notarų rūmų sprendimų bei nutarimų, nes tokią teisę turi tik teismas. Ginčijamu Lietuvos Respublikos teisingumas ministras, išnagrinėjęs skundą dėl 2008 m. liepos 21 d. Notarų atestacijos komisijos nutarimo Nr. 44 ir 2008 m. rugpjūčio 6 d. Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimo Nr. 3 dėl atestacijos, 2008 m. rugsėjo 1 d. sprendimu Nr. (1.16.)-7R-7493 nutarė neatleisti Ukmergės rajono 3-iojo notaro biuro notaro R. Ž., nors skundžiami nutarimai dėl atestacijos Notariato įstatymo numatyta tvarka nebuvo panaikinti. Atsakovo atstovė posėdžio metu pateikė papildomus dokumentus – notaro R. Ž. prašymą teisingumo ministrui dėl atleidimo iš notaro pareigų Ukmergės rajono savivaldybėje ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. liepos 23 d. įsakymą Nr. 1R-244 dėl notaro veiklos metu sudarytų dokumentų perdavimo bei saugojimo ir notaro biuro veiklos teritorijos ir notarų biurų veiklos teritorijos pakeitimo, tačiau šie dokumentai, nepateikus įsakymo dėl notaro R. Ž. atleidimo, neleidžia teisėjų kolegijai spręsti apie tai, kad teisingumo ministras jau yra įforminęs notaro R. Ž. įgaliojimų pasibaigimą.

Remiantis šiais argumentais teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas procesinių pažeidimų, turinčių įtakos priimto sprendimo teisėtumui bei teisingumui nepadarė, tinkamai vertino teisės aktus reguliuojančius ginčo santykius bei faktines ginčo aplinkybes, priėmė teisėtą bei pagrįstą sprendimą, atitinkantį ABTĮ 86 straipsnio reikalavimus. Todėl apeliaciniai skundai atmestini, o pirmosios instancijos teismo sprendimas paliekamas nepakeistas.

Rezoliucinė dalis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 140 straipsnio 1 dalies 1 punktu, teisėjų kolegija

nutaria:

atsakovo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir trečiojo suinteresuoto asmens R. Ž. apeliacinius skundus atmesti. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2008 m. spalio 19 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

Teisėjai Anatolijus Baranovas
Dainius Raižys
Skirgailė Žalimienė